

Vingårdssøndag 10.09.2017

Nidaros domkirke

Matteus 20, 1- 16

Preken av biskop Herborg Oline Finnset, bispervigling i Nidarosdomen, 10. september 2017

Før daggry stod de der. De dukka opp i mørket, på torget. Dagarbeiderne. Torget var arbeidskontoret. Sammen med det første lyset kom de som kjøpte deres arbeidskraft, de som trengte deres hender og sterke rygger. Det var innhøstingstid i vingårdene. Krevende arbeid. Og likevel var de for mange til at alle fikk arbeid. Tomme hender. Tomme lommer ved dagens slutt. Tomme mager hjemme.

Jesus fortalte sine lignelser i et land og en sammenheng med mange fattige. Skattetrykk og utbytting førte til at mange mista det meste de eide. De brøt opp fra landsbygda og forsøkte å finne et bedre liv i byene.

Høres det kjent ut? Alle de millioner mennesker i verden som i dag legger ut på vandring, på leiting etter en måte å forsørge familien sin på, ei fredelig framtid for seg og sine. Mange søker mulighetene i byen, eller som landarbeidere på andre sida av havet. Et bedre liv. Og så blir det fremdeles tomme hender: ingen har bruk for de som vil skape ei framtid for sine, som søker friheten og ønsker seg et verdig liv. Mange av Bibelens lignelser har noe evig, aktuelt med seg. Også i denne fortellinga er det følelser og situasjoner vi kjenner så godt igjen.

I lignelsen var noen heldige. De forlot torget – og tok fatt på veien til vingården. De visste at de var berga også denne dagen. Men mange står tilbake mens timene går, sola stiger og varmen baker, og desperasjonen øker. Tomme hender. Hvorfor ble de stående der? Kanskje kunne det enda skje, at noen kom for å gi dem arbeid? Enda vanskeligere enn å stå der var det å gå hjem- til en sulten familie og tause bebreidelser. Og så skjer mirakelet! Så seint som klokka fem om ettermiddagen – den ellefte timen- blir de siste satt i arbeid. De stod ikke lenger ledige på torget.

*

«Å være ledig på torget»: Det er et uttrykk vi noen ganger kan høre, og som er forbundet med denne lignelsen. For meg har ordene en spesiell klang: Underveis i arbeidet med denne gudstjenesten har min gamle mor, som ikke lenger er i de levendes land, blanda seg inn i prekenforberedelsen:

Med to yrkesaktive foreldre ble vi barn involvert i arbeidsoppgaver når ting skulle gjøres ute og inne. Når du hadde gjort den oppgaven du fikk tildelt, var det om å prøve å se opptatt ut ei stund, til vi blei gjennomskua. Jeg kan formelig høre mammas stemme: «Er du ledig på torget ?» Da visste jeg at det snart kom ei ny bestilling om å springe hit eller dit og hente eller gjøre noe. «Ledig på torget» – for oss et lite friminutt til vi blei oppdaga. Å være ledig på torget – å være uten oppgaver.

Å være ledig på torget: Vanligvis er det en vanskelig situasjon. Ledig på torget – har ingen bruk for meg? Unge som ikke kommer seg i arbeid, mennesker som leter etter mening med livet, - hva

skal jeg bruke livet mitt til? den fremmede som ikke får hjelp til å knekke nye sosiale og kulturelle koder, de som vi går forbi fordi det er mer behagelig for oss.

Ledig på torget. Ingen har bruk for meg. Ingen er interessert i meg. Ingen ser meg.

Skal det være sånn hos oss? At vi har mennesker som ikke opplever at det er bruk for dem? Hva slags samfunn vil vi skape sammen? Hvilke verdier skal prege samfunnet vårt? Hvem skal det være plass til? Hva er et menneske verd?

Det er store spørsmål som krever svar av oss. Spørsmål som utfordrer oss, som medmennesker, som deltakere i samfunnet.

Vi blir så ofte målt ut fra utseende, intelligens, hvor du kommer fra, hvilket folk du tilhører, om du har penger, hvilken religion du har, arbeidsevne. Og noen mennesker har fått en pris; de *blir* solgt: menneskehandel, trafficking, barnarbeid, slaveri: det har ulike navn.

Hva er et menneske verd? Hva gjør oss verdifulle? Hadde vi spurt ti personer på gata, hadde vi kanskje fått like mange svar.

Jeg vil si deg: Vi *er* mennesker, og som mennesker er vi verdifulle, alle like verdifulle: Å være menneske er å være Guds gode skapning, være satt på jorda for å være medmenneske for all Guds skapning: for å gjøre det gode, for å se Gud i sin medskapning. Vi er satt her for å lage svar på bønnene i fadervår: la riket ditt komme – la viljen din skje på jorden slik som i himmelen.

*

I dag, i denne høytidelige gudstjenesten, er vi sammen i *katedralen*: det mektige kirkebygget som er bygd så vakkert som de som skapte det, kunne få til – til Guds ære.

Men den er også bygd slik for å inngyte respekt og ærefrykt hos den som kommer hit. Vi blir små, stilt overfor de hundrer av år som denne kirkas historie rommer, av tanken på alle dem som har søkt hit, vandret mellom søylene her med livet sitt i hendene- i tro og bønn, håp og lengsel. Det mektige bygget overvelder oss fremdeles – de gamle mestere kunne sine ting. Og midt i dette – slik vi samles her i dag – vi er en oppvisning av farger, fine klær, av hierarki og titler: Da møter vi denne lignelsen som Jesus forteller: om fattigfolk som nesten ikke eier mer enn de kan bære, men som får åpenbart en dyp hemmelighet, rammet inn av ei fortelling plassert midt i hverdagens slit og bekymring.

Alle fikk et oppdrag. Alle fikk det samme oppdraget.

De første skal bli de siste- og de siste bli de første.

Den som kommer sist inn, blir likestilt med den første.

Det er et trøstefullt perspektiv for en nyvigslet biskop som kan kjenne seg liten - overfor oppgaven, overfor den historiske tradisjonen som jeg nå har trådt inn i: inn i den lange rekka av forgjengere. Vi har hørt store, tunge og viktige ord som rommer ansvar, oppgaver, kall og forpliktelse. Går det an å våge det? Det er bare mulig når det understrekes så sterkt i vigslinga at det er **Guds nåde som skal bære alt**.

Himmelriket kan lignes med. Slik begynner Jesus. Himmelriket kan lignes med denne vingårds-eieren som skal ha inn folk for å ha et arbeidsstykke gjort. Han henta inn de som var ledig på torget.

Også de som bare arbeidet en time, arbeidet hardt. De ville gjøre sin del. Da de kom til oppgjøret, ble de nok storøyde: En denar – det som var vanlig, full daglønn – lå med hele sin tyngde i handa. Øynene til de som hadde strevd heile dagen smalna da de skjønnte at de *ikke fikk mer*

Jordeieren provoserer gjennom sin likebehandling. Han provoserer de som mente seg å ha krav på *mer* enn de andre. Ingen får for lite – alle får det samme. Rundhåndet deler jordeieren ut – i alles hender ligger denaren. For den som hadde forventet seg *mer*, blir jordeierens godhet en provokasjon. Ingen får for lite – alle får det samme – alle får nok. Slik handler Gud.

Fortellinga er et ekko av hvordan Gud handler med oss. Nåde. Det som vi får, selv om det er ubegripelig og urettmessig godt. Gud griper inn, med noe annet enn det som ville vært opplagt. Den fantastiske, uberegnelige Guds nåde- heilt urimelig. Og ingen får mer enn noen andre – for alle får det samme, - og det er nok.

Til de som hadde arbeidet lenge, og som blei sinte svarer jordeieren:

Ser du med onde øyne på at jeg er god? Spørsmålet blir svaret de får. Vi får bære med oss spørsmålet, vi som noen ganger opplever at det er vanskelig å betro viktige oppgaver til nye deltakere i fellesskapet, som er snare til å vurdere noen som viktigere enn andre. I kirkas fellesskap skal det være plass til alle.

Reformasjonsåret 2017 - 500årsmarkeringa av reformasjonen - har fått «nåde» som en overskrift – ut fra Martin Luthers poengtering av nåden alene – *sola gratia* – bare nåden. Nåde er *bare* Guds tilgivelse og nærhet, håp og nytt liv: Igjen og igjen.

Å rekke ut nåden – dele ut rundhåndet – til alle som med stor eller liten tro strekker handa fram, er kirkas store oppgave.

Her – i gudstjenesten, er stedet hvor jord og himmel møtes – her er himmelen åpen - og vi får alle brødet, mynten, nåden, livet: Den korsfestede og oppstående selv, lagt i vår tomme, åpne hand. For ingen ting har vi fått det – for ingen ting skal vi gi det videre. Her er stedet hvor takken og lovsangen kan stige til Gud.

Nåden kjenner ikke vilkår eller forbehold. Nåden kjenner ikke til kort eller lang arbeidsdag, eller innholdet i å gjøre seg fortjent til andres velvilje: Gud rekker ut sin nåde til den som vil ta imot. Kjærligheten og nåden finner sitt klareste uttrykk i historien om Jesus, om Guds uutslokkelige kjærlighet: den som er *gitt* oss – i tomme hender.

Nåden, som setter oss mennesker fri fra det som binder oss, og som gjør at vi oppreist kan gå videre sammen. Vi er alle mottakere av den samme nåde; av gaven vi får fra Gud –som er usynlig til stede mellom oss, Gud som er skaper og giver av nådens grenseløse gave – nok for alle. Den setter oss alle fri – til å leve for Gud og for hverandre.

*

Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, som var, er og blir en sann Gud, fra evighet og til evighet. Amen